

การพัฒนาครอบครัวบำบัดสำหรับการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดซ้ำ
ในคดียาเสพติด

The Development of family Bared Treatment System for the Rehabilitation
of Juvenile Drug offenders

ณัฐวัฒน์ ฉกาจสิริกุล

Natthawat Chakajsirikul

สาขาวิชาการพัฒนาระบบการยุติธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โทร 0800436678 อีเมลล์ ss.natthawat@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาครอบครัวบำบัดสำหรับการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติด 2) ศึกษามาตรการในการพัฒนาระบบครอบครัวบำบัดสำหรับการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดของประเทศไทยและต่างประเทศ 3) เสนอแนะการพัฒนาระบบครอบครัวบำบัดสำหรับการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติด เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ ตำรา บทความ วิชาการ งานวิจัยและเอกสาร โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ด้วยวิธีเรียงเรียงแบบพรรณนาความ เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบครอบครัวบำบัดสำหรับการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติด

ผลการศึกษาพบว่า 1) กระบวนการบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนยังขาดกลไกในการบูรณาการให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมด้านทางกฎหมายอย่างแท้จริง แม้จะมีระบบบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมแต่ระบบหรือกลไกทางกฎหมายที่ช่วยให้ครอบครัวมีบทบาทอย่างเป็นรูปธรรมจริง ๆ ยังไม่มีข้อบังคับให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานต้องทำงานร่วมกับครอบครัวอย่างเป็นระบบ 2) ประเทศไทยมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ตลอดจนมีพระราชบัญญัติบริหารการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. 2561 แต่อย่างไรก็ตามยังขาดกลไกในการบูรณาการระหว่างครอบครัวมาบังคับใช้อย่างแท้จริงซึ่งส่งผลทำให้เด็กและเยาวชนยังเกิดการกระทำผิดซ้ำอยู่ ซึ่งแตกต่างจากประเทศนิวซีแลนด์ที่การแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดได้มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติโอริงกาทามาริกิ พ.ศ. 2532 อย่างจริงจัง โดยประเทศนิวซีแลนด์ได้บัญญัติให้ครอบครัวและชุมชนมีบทบาทในการฟื้นฟูเด็กและเยาวชน โดยการสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัว 3) ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาระบบการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติด ดังนี้ (1) เพิ่มหรือปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย

โดยให้ครอบครัวเข้ามามีบทบาทในด้านทางกฎหมายเพื่อให้มีอำนาจในการตัดสินใจร่วม โดยให้บัญญัติให้ครอบครัวเข้ามามีบทบาทร่วมวางแผนฟื้นฟู (2) รับรองสิทธิของเด็กหรือเยาวชนในการแสดงความเห็นพระราชบัญญัติบริหารการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. 2561 เน้นการสนับสนุนของครอบครัว แต่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับสิทธิเด็กเองในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จึงควรเพิ่มมาตรการให้เด็กหรือเยาวชนมีสิทธิรับฟังและให้ความเห็นต่อแผนฟื้นฟูหรือมาตรการพิเศษ

คำสำคัญ : พฤติกรรมเด็ก เยาวชน กระทำผิดซ้ำ ยาเสพติด

Abstract

This study aims to 1) examine the problems within the family therapy system for the rehabilitation of recidivist drug offenders, 2) study measures for developing the family therapy system for the rehabilitation of recidivist drug offenders in Thailand and other countries, and 3) suggest improvements to the family therapy system for the rehabilitation of recidivist drug offenders. This is a qualitative study, discussing data from books, textbooks, articles, academic papers, research, and documents. The data was analyzed and synthesized using descriptive methods to provide recommendations for developing the family therapy system for the rehabilitation of recidivist drug offenders.

The results of the study show that 1) the rehabilitation process for children and youth still lacks mechanisms to truly integrate family involvement in legal matters. Although there are rehabilitation systems for children and youth involved in the justice process, there is still no legal system or mechanism that allows families to play a truly concrete role, nor is there a regulation requiring officials or agencies to work systematically with families. 2) Thailand has the Juvenile and Family Court Act and Juvenile and Family Court Procedure Act B.E. 2553 (2010), as well as the Juvenile Offenders Rehabilitation and Treatment Administration Act B.E. 2561(2018). However, there is still a lack of a mechanism for integrating family involvement in enforcement, which results in children and youth still committing repeat offenses. This differs from New Zealand, where the rehabilitation of repeat offenders in drug-related cases is seriously enforced through the Oranga Tamariki Act B.E. 2532 (1989). New Zealand has stipulated that families and

communities play a role in the rehabilitation of children and youth by supporting their participation through family group meetings. 3) The researcher therefore suggests the following guidelines for developing rehabilitation for repeat offenders in drug-related cases: (1) Add or amend the law to allow families to play a legal role in order to have joint decision-making power by providing a provision for families to have a role in planning rehabilitation; (2) Affirm the right of children or youth to express opinions on the Act on the Administration, Correction, Treatment, and Rehabilitation of Juvenile Offenders B.E. 2561 (2018), which emphasizes family support but has not given importance to the right of the child to participate in decision-making. Therefore, measures should be added to give children or youth the right to listen to and give opinions on rehabilitation plans or special measures.

Keywords: Child behavior, Youth, Recidivism, Drugs

ที่มาและความสำคัญ

ปัญหายาเสพติดนับเป็นปัญหาสำคัญของสังคมที่ทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ทั้งปัญหาอาชญากรรม เศรษฐกิจ การทำร้ายร่างกาย การทะเลาะวิวาท รวมทั้งปัญหาด้านสุขภาพด้วย ดังนั้น หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนจึงมีการป้องกัน และแก้ไขปัญหานี้อย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด¹ ปัญหายาเสพติดได้สร้างผลกระทบอย่างมหาศาลต่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเด็กและเยาวชนซึ่งกำลังเติบโตไปเป็นกำลังสำคัญของชาติ ที่เป็นตัวกระตุ้นและชักนำให้เด็กและเยาวชนต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับวงจรของยาเสพติด ไม่ว่าจะเป็นปัญหาครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจ การหลุดออกจากระบบการศึกษา ความอยากรู้อยากลอง อยากมีตัวตน เป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน รวมทั้งสภาวะจิตใจที่ไม่เข้มแข็ง² จึงทำให้เกิดปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนขึ้น จากการศึกษาสำนักงานสถิติแห่งชาติ และจากรายงานของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนพบว่าเด็กและเยาวชนมีการกระทำความผิดหลากหลายรูปแบบ ตั้งแต่การกระทำผิดที่ร้ายแรง อาทิ การฆ่าผู้อื่น ลักทรัพย์ รวมไปถึงการเสพยาเสพติด³

¹ ปัญจวรา บุญสร้างสม. (2564). 4 ต้อง ป้องกันเยาวชน พ้นภัยยาเสพติด [Online]. เข้าถึงได้จาก www.thaihealth.or.th [2568, กรกฎาคม 24]

² ปัญจวรา บุญสร้างสม. (2564). เพ็งอ้าง.

³ ยุทธชัย ดวงสวัสดิ์. (2566). ปัญหาการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนกับมาตรการลงโทษ. วารสารวิชาการนิติศาสตร์.

ปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง และเป็นปัญหาที่ทุกภาคทุกส่วนจะต้องให้ความสนใจและดำเนินการแก้ไขโดยเร่งรีบ⁴ ซึ่งจะเห็นได้ว่าในแต่ละปีจะมีเด็กและเยาวชนกระทำผิดจำนวนเป็นหมื่น ๆ ราย ตัวอย่างเช่นปี พ.ศ. 2567 ที่ผ่านมาพบว่าเด็กและเยาวชนกระทำผิดรวมทั้งสิ้น 14,844 ราย ซึ่งเป็นคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจำนวน 3,329 ราย⁵

ดังนั้นเมื่อเด็กและเยาวชนกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาเยาวชนและครอบครัว และเด็กและเยาวชนซึ่งกระทำความผิดทางอาญาจะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการอย่างเคร่งครัด⁶ และมีการดำเนินมาตรการพิเศษก่อนฟ้องคดี มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา และมาตรการพิเศษแทนการมีคำพิพากษา มีหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เพื่อบังคับเป็นกฎหมายและเป็นเครื่องมือในการบำบัด แก้ไขและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ในส่วนที่เกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้น บทบัญญัติในเรื่องนี้ทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้รับการดูแล การให้คำปรึกษา และการแก้ไขให้ตรงจุด ทำให้เด็กและเยาวชนไม่มีประวัติติดตัว สามารถกลับคืนสู่ครอบครัว และสังคมและใช้ชีวิตได้อย่างเป็นปกติ⁷ ตลอดจนได้มีการตรากฎหมายว่าด้วยการบริหารการแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดขึ้น กล่าวคือ พระราชบัญญัติบริหารการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. 2561 โดยเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อเป็นกลไกในการบริหารการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในเชิงบูรณาการภายใต้คณะกรรมการการบริหารการแก้ไขฟื้นฟูบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดที่ได้รับการแต่งตั้งจากหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเด็กและเยาวชนเหล่านี้จะได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ ตลอดจนมีสิทธิ หน้าที่ และประโยชน์ที่เด็กจะได้รับระหว่างการควบคุมดูแลของสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน⁸

⁴ ศิริวรรณ กมลสุขสถิต. (2563). แนวทางในการป้องกันและแก้ไขการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยอาศัยปัจจัยที่เป็นตัวทำนายทางด้านอาชญาวิทยา. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 7(1), 3

⁵ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2567). ข้อมูลสถิติคดีเด็ก และเยาวชนจำแนกรายไตรมาส ปีงบประมาณ 2567. กรุงเทพฯ : กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.

⁶ สุวรรณ คุณดิลกณัฐสา และคณะ. (2565). ขั้นตอนการปฏิบัติงานในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน. วารสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์, 8(2), 82

⁷ กานต์ธีรา กล่อมแสง. (ม.ป.ป). มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด. การค้นคว้าอิสระ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติสาขาบางนา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 1

⁸ อมร หวังอัครางกูร. (2563). รูปแบบการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดียาเสพติดศึกษาตามกลไกพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารกระบวนการยุติธรรม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 7-8

อย่างไรก็ตามแม้จะมีการดำเนินการตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 แต่จากการศึกษาพบว่า เด็กและเยาวชนเหล่านี้ก็ยังกลับมากระทำความผิดซ้ำ พบว่า การกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ปีงบประมาณ 2567 มีการกระทำผิดซ้ำภายในปีที่ 1 เป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งจากการศึกษา 3 ปีย้อนหลังในปีงบประมาณ 2564 จำนวน 909 ราย คิดเป็นร้อยละ 76.8 ปีงบประมาณ 2565 จำนวน 554 ราย คิดเป็นร้อยละ 64.6 ราย และปีงบประมาณ 2566 จำนวน 323 ราย คิดเป็นร้อยละ 52.8 ราย โดยเฉพาะการกระทำในคดียาเสพติดมีเด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50 ของจำนวนเด็กและเยาวชนทั้งหมดที่กระทำผิดซ้ำ⁹ ซึ่งเป็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไข และในช่วงที่ผ่านมา พบว่า คดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเด็กและเยาวชนจะกระทำผิดซ้ำมากที่สุดในทุก ๆ ปี อาจเป็นเพราะว่าพระราชบัญญัติดังกล่าวมุ่งเน้นการดำเนินคดีตามหลัก “การให้ออกาสและการแก้ไข” มากกว่าการลงโทษในลักษณะตัดอนาคต แม้จะมีการเน้นหลักฟื้นฟูแก้ไข ซึ่งจากการศึกษาพบว่า กระบวนการดังกล่าวยังขาดความเข้าใจด้านจิตวิทยาเด็ก ซึ่งอาจส่งผลทำให้เด็กและเยาวชนไม่ได้รับการปรับพฤติกรรม หรือการพัฒนาทักษะชีวิตอย่างแท้จริง จึงทำให้นำไปสู่การกระทำผิดซ้ำในที่สุด และยังคงตกอยู่ในกระบวนการระหว่างครอบครัวมาบังคับใช้อย่างแท้จริง เพื่อให้ครอบครัวทราบถึงปัญหาที่แท้จริงของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำในคดียาเสพติด เพื่อเป็นวิธีการหนึ่งในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ แม้ประเทศไทยได้มีการนำครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดแต่ไม่ได้มีการกำหนดการนำครอบครัวเข้ามาหรือมีการประชุมกลุ่มครอบครัวอย่างเป็นทางการแต่อย่างใด จึงทำขาดบทบาทของครอบครัวในการเป็นผู้ตัดสินใจสำคัญในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่เสพยาเสพติด จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศนิวซีแลนด์ พบว่า ในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำในคดียาเสพติดได้มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติโอรังกาทามาริกิ พ.ศ. 2532 (Oranga Tamariki Act 1989) หรือ (Children’s and Young People’s Well-being Act 1989) อย่างจริงจัง โดยประเทศนิวซีแลนด์ได้บัญญัติให้ครอบครัวและชุมชนมีบทบาทในการฟื้นฟูเด็กและเยาวชน โดยการสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการ Family Group Conference (FGC) เพื่อเป็นการหารือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ในการออกแบบแผนการแก้ไขฟื้นฟูเด็ก และเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำในคดียาเสพติด ซึ่งภายใต้กฎหมายนี้มีการกำหนดให้ครอบครัวมีบทบาทในการตัดสินใจร่วมกันแก้ปัญหาไม่ใช่เป็นเพียงผู้สนับสนุนเพียงอย่างเดียว

⁹ สถาบันวิจัยและพัฒนา กรมพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2567). รายงานสถิติการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงตระหนักถึงการพัฒนากระบวนการบำบัดสำหรับการแก้ไขฟื้นฟูเด็ก และเยาวชนผู้กระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดโดยการบูรณาการระหว่างครอบครัวของเด็กและเยาวชน เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนเพื่อนำไปสู่ การช่วยให้เด็กและเยาวชนที่เคยดำเนินชีวิตผิดพลาดได้รับโอกาสใหม่ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม อย่างมีระบบ และมีแนวทางในการกลับคืนสู่สังคมในฐานะพลเมืองดีได้อีกครั้ง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหากระบวนการบำบัดสำหรับการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติด
2. เพื่อศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบครอบครัวบำบัดสำหรับการแก้ไข ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดของประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาระบบครอบครัวบำบัดในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติด

สมมติฐานการศึกษา

การพัฒนาระบบครอบครัวบำบัดสำหรับการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดซ้ำในคดี ยาเสพติดอยู่ภายใต้สมมติฐานที่ว่า หากเด็กและเยาวชนที่ได้กระทำผิดซ้ำนี้ได้รับการดูแล แก้ไข และ พัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ผ่านกระบวนการที่สามารถจะแก้ไขปัญหาค่าการกระทำผิดซ้ำได้จริง ทั้งนี้ โดยเฉพาะผ่านระบบครอบครัวจะสามารถช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ดีขึ้น ลดความเสี่ยง ในการกระทำผิดซ้ำ และสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งการนำครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วม โดยการกำหนดให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวเป็นขั้นตอนบังคับก่อนการตัดสิน หรือการรับเด็กเข้า สถานพินิจ โดยการเชิญผู้ปกครอง ญาติ และผู้แทนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมออกแบบแผนฟื้นฟูและ บำบัด โดยไม่จำกัดเพียงนักสังคมสงเคราะห์หรือเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อจะเป็นการสร้างแผนบำบัดครอบครัว (Family Therapy Plan) ที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม จะช่วยลดการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ในคดียาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยอาศัยการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เป็นภาษาไทย และข้อมูลจากเอกสารที่เป็นภาษาต่างประเทศ รวมทั้งหาข้อมูลทางเว็บไซต์ที่สามารถเข้าถึงและเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารคำสอน งานวิจัย รายงานการศึกษา วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ บทความวิจัย ทั้งที่เป็นหนังสือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำมาตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล แล้วนำมาสังเคราะห์และวิเคราะห์หาคำตอบและข้อสรุป และประยุกต์ใช้เพื่อให้ได้คำตอบตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ ภายใต้หลักทฤษฎีและหลักกฎหมายเพื่อให้การศึกษานี้มีความสมบูรณ์และมีส่วนช่วยในการนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์และเขียนเป็นพรรณนาความ

สรุปผล

ปัญหาเสพติดนั้นเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศไทยที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยเร็วที่สุด เนื่องจากก่อให้เกิดอาชญากรรม เป็นปัญหาสังคมและเศรษฐกิจ¹⁰ โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นเป็นปัญหาสำคัญมาก เนื่องจากวัยรุ่นจะเป็นอนาคตของชาติที่ควรมีวิถีชีวิตที่ดีแต่ต้องออกจากการดำเนินชีวิตปกติ มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ประพฤติตนไปในทางตรงข้ามกับกรอบวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม ซึ่งอาจจะรุนแรงถึงขั้นประกอบอาชญากรรมและกระทำผิดกฎหมายตั้งแต่อายุเยาว์วัย ซึ่งยาเสพติดส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านทางร่างกาย จิตใจ และการเจริญเติบโต นอกจากนี้ ยาเสพติดยังส่งผลกระทบต่อสมองที่กำลังพัฒนา ด้านโอกาสทางการศึกษาและอาชีพ ด้านพฤติกรรมเสี่ยงและอาชญากรรม และส่งผลกระทบต่อครอบครัวและชุมชน อย่างไรก็ตามปัจจุบันเมื่อเด็กและเยาวชนกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนแม้จะมีการตราพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณายาวชนและครอบครัว และเด็กและเยาวชนซึ่งกระทำความผิดทางอาญาจะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และมีการดำเนินมาตรการพิเศษก่อนฟ้องคดี มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา และมาตรการพิเศษแทนการมีคำพิพากษา มีหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ตลอดจนได้มีการตรากฎหมายว่าด้วยการบริหารการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดขึ้น กล่าวคือพระราชบัญญัติบริหารการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. 2561 แต่จากการศึกษา

¹⁰ คณะทำงานจัดทำรายงานสุขภาพคนไทย. (2566). **เปิด 4 ปัญหาใหญ่ “ยาเสพติดในชุมชน** [Online]. เข้าถึงได้จาก https://www.thaihealthreport.com/th/articles_detail.php?id=182 [2568, มิถุนายน 12]

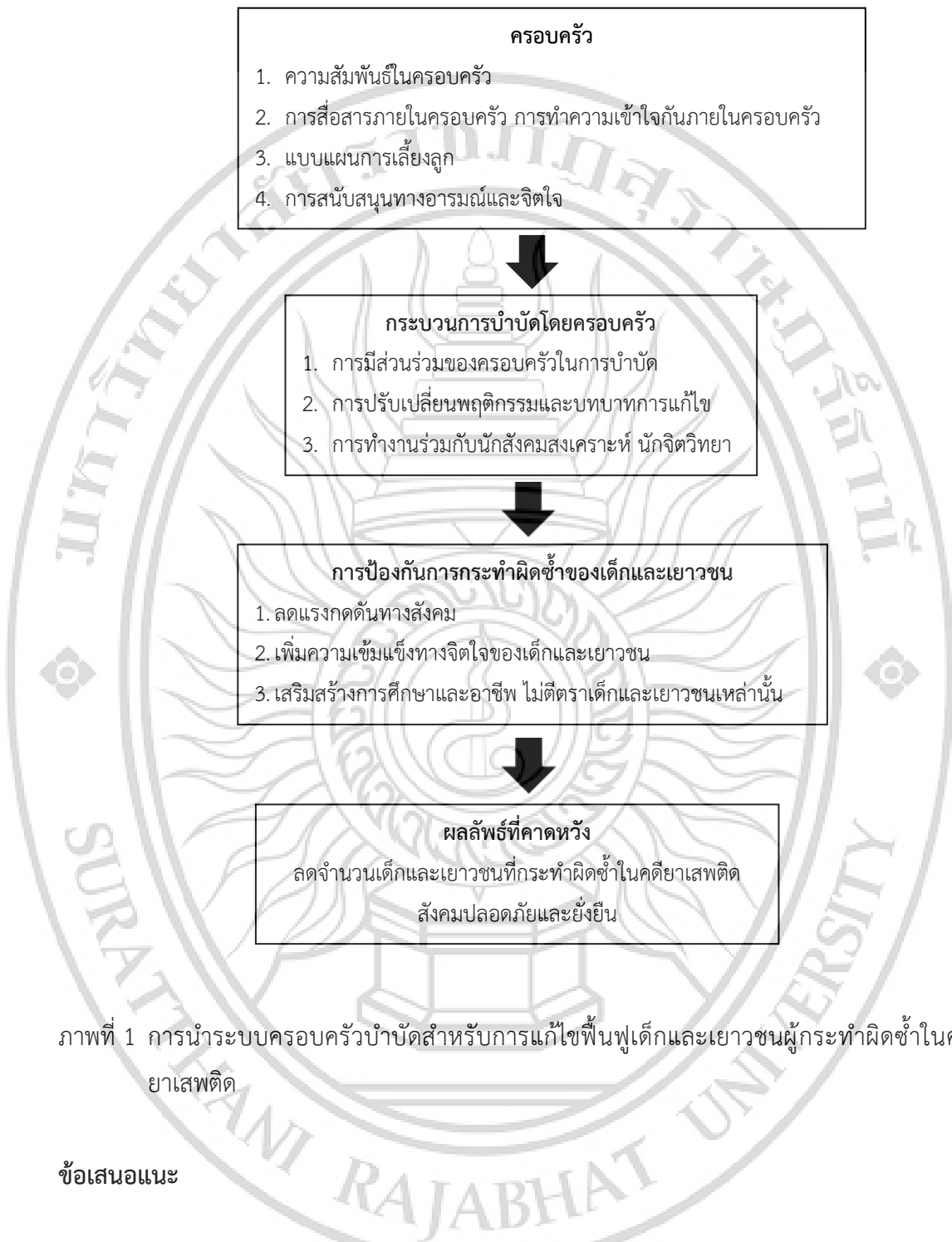
พบว่า เด็กและเยาวชนเหล่านี้ก็ยังกลับมากระทำความผิดซ้ำ ซึ่งจากการศึกษามาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศพบว่า ได้มีการนำครอบครัวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมอย่างแท้จริงในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ดังนั้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดซ้ำในคดีอาชญากรรมจึงได้ศึกษากฎหมายต่างประเทศและนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับประเทศไทยในปัจจุบันได้ ดังนี้

พระราชบัญญัติโอรังกาทามาริกิ พ.ศ. 2532 (Oranga Tamariki Act 1989) หรือ (Children's and Young People's Well-being Act 1989) เป็นกฎหมายสำคัญของประเทศนิวซีแลนด์มุ่งคุ้มครองและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและเยาวชน โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการปกป้องเด็กจากการถูกรุณกรรม การทอดทิ้ง หรือการถูกละเมิดสิทธิ ขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และเผ่าเมารีในการดูแลเด็ก โดยกฎหมายนี้คือ การสร้างระบบที่ไม่เพียงเน้นการลงโทษเมื่อเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด แต่ยังให้ความสำคัญกับการแก้ไข ฟื้นฟู และพัฒนาศักยภาพของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้กลไก Family Group Conference (FGC) ที่เปิดโอกาสให้ครอบครัว ชุมชน และเจ้าหน้าที่รัฐมาร่วมกันตัดสินใจในประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสวัสดิภาพของเด็ก ซึ่งสะท้อนถึงหลักการ “การมีส่วนร่วม” และ “การเคารพสิทธิเด็ก”

ความสำคัญของกฎหมายนี้คือ การให้ความสำคัญกับครอบครัว โดยตระหนักว่าครอบครัวและชุมชนคือรากฐานสำคัญในการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้ได้มีการบัญญัติถึงการนำครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมไว้อย่างชัดเจน ตั้งแต่มาตรา 245 จนถึง มาตรา 271 ของพระราชบัญญัติโอรังกาทามาริกิ พ.ศ. 2532 (Oranga Tamariki Act 1989) หรือ (Children's and Young People's Well-being Act 1989)¹¹ ที่ได้มีการกล่าวถึงกระบวนการการนำครอบครัวเข้ามาร่วมตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุด ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าหลักการที่นำครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจนี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนในกลไกที่เรียกว่า Family Group Conference (FGC) ซึ่งเปิดโอกาสให้ครอบครัว ชุมชน และบุคคลรอบข้างของเด็กได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการตัดสินใจเรื่องสำคัญเกี่ยวกับอนาคตและสวัสดิภาพของเด็ก กลไก Family Group Conference (FGC) ไม่เพียงแต่ให้เสียงกับเด็กและครอบครัวเท่านั้น แต่ยังสร้างโอกาสในการรับฟัง ปรัชญาหรือ และหาทางออกที่เหมาะสมร่วมกัน

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องมีการพัฒนาระบบครอบครัวบำบัดสำหรับการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดซ้ำในคดีอาชญากรรม เพื่อป้องกันปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดีอาชญากรรมไม่ให้วนกลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีก

¹¹ Oranga Tamariki Act 1989 Children's and Young People's Well-being Act 1989 Public Act 1989 No 24 Date of assent 27 May 1989 Commencement see section 1(2)

ภาพที่ 1 การนำระบบครอบครัวบำบัดสำหรับการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติด

ข้อเสนอแนะ

กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณายาเสพติด พ.ศ. 2553 และการดำเนินมาตรการพิเศษก่อนฟ้องคดี มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา และมาตรการพิเศษแทนการมีคำพิพากษา มีหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ตลอดจนการบริหาร

การแก้ไข บำบัด พื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดขึ้น กล่าวคือ พระราชบัญญัติบริหารการแก้ไข บำบัด พื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. 2561 แต่จากการศึกษาพบว่า เด็กและเยาวชนเหล่านี้ก็ยัง กลับมากระทำความผิดซ้ำ ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการแก้ไขฟื้นฟูเด็ก และเยาวชนผู้กระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติด ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงกฎหมาย

1. ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายโดยให้ครอบครัวมีบทบาทของครอบครัวให้มี “อำนาจ การตัดสินใจร่วม” ปัจจุบันในกฎหมายพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็ก พ.ศ. 2561 ครอบครัวมีสถานะเป็นเพียงผู้สนับสนุน โดยให้บัญญัติให้ครอบครัวเข้ามามีบทบาท ร่วมวางแผนฟื้นฟู (co-decision) เช่น ในการกำหนดมาตรการบำบัด การศึกษาต่อ การฝึกอาชีพ หรือการประเมิน ความคืบหน้าอาจเพิ่มบทบัญญัติให้จัดประชุมกลุ่มครอบครัว อย่างเป็นทางการ (Family Group Conference) ในรูปแบบคล้าย พระราชบัญญัติโอรังกาทามาริกิ พ.ศ. 2532 (Oranga Tamariki Act 1989) หรือ (Children’s and Young People’s Well-being Act 1989) เพื่อสร้างกระบวนการ ที่สนับสนุนการนำครอบครัวมามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและเคารพเสียงของครอบครัว และเด็กและ เยาวชน

2. รับรองสิทธิของเด็กหรือเยาวชนในการแสดงความคิดเห็นปัจจุบัน มาตรา 50 ถึง มาตรา 55 ของพระราชบัญญัติบริหารการแก้ไข บำบัด พื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. 2561 เน้นการ สนับสนุนของครอบครัว แต่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับสิทธิเด็กเองในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จึง ควรเพิ่มบทบัญญัติให้เด็กหรือเยาวชน มีสิทธิรับฟังและให้ความเห็น ต่อแผนฟื้นฟูหรือมาตรการพิเศษ ตามมาตรฐานของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จัดทำระเบียบหรือคู่มือปฏิบัติสำหรับเจ้าหน้าที่ เพื่อให้การมีส่วนร่วมของครอบครัว ไม่ใช่แค่ “แนวคิด” แต่เป็นมาตรการปฏิบัติจริง จึงต้องมีการกำหนดขั้นตอนการประชุมครอบครัว สิทธิการคัดค้าน/ให้ข้อเสนอแนะของครอบครัว แนวทางการติดตามหลังเสร็จสิ้นมาตรการ อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติโอรังกาทามาริกิ พ.ศ. 2532 (Oranga Tamariki Act 1989) หรือ (Children’s and Young People’s Well-being Act 1989) ที่มีการกำหนดขั้นตอนไว้อย่างชัดเจน

2. ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ให้มีการประเมินผลการมีส่วนร่วมของครอบครัว และเด็กอย่างต่อเนื่อง หากพบว่า วิธีการฟื้นฟูเดิมไม่ได้ผล หรือครอบครัวไม่พร้อม ต้องปรับแผนอย่าง ยืดหยุ่น

3. การเสริมสร้างมาตรการอื่นควบคู่ไปด้วย อาทิ การสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว และชุมชน การสร้างสภาพแวดล้อมที่อบอุ่น ปลอดภัย และสนับสนุน จะช่วยลดความเสี่ยงที่เยาวชน จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด การให้การศึกษาและสร้างโอกาส การมอบโอกาสทางการศึกษาที่มี

คุณภาพและการฝึกทักษะอาชีพ จะช่วยให้เยาวชนมีทางเลือกที่ดีกว่าการหนีไปหายาเสพติด การเข้าถึงบริการด้านสุขภาพจิตและการบำบัด การให้การดูแลและบำบัดรักษาแก่เยาวชนที่ติดยาเสพติดอย่างเหมาะสมและทันท่วงที่เป็นสิ่งสำคัญในการช่วยให้พวกเขาสามารถกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างปกติ และการสร้างความตระหนักและให้ความรู้ การให้ความรู้เกี่ยวกับอันตรายของยาเสพติดแก่เยาวชนและชุมชนจะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันและลดความต้องการยาเสพติด¹²

เอกสารอ้างอิง

- กรมประชาสัมพันธ์. (2568). **เด็กในเงามืด : ผลกระทบของอิทธิพลยาเสพติดต่อเยาวชนในพื้นที่เสี่ยง** [Online]. เข้าถึงได้จาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/31/iid/379798> [2568, มิถุนายน 12]
- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2567). **ข้อมูลสถิติคดีเด็กและเยาวชนจำแนกรายไตรมาส ปีงบประมาณ 2567**. กรุงเทพฯ : กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.
- กานต์ธีรา กล่อมแสง. (ม.ป.ป). **มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด**. การค้นคว้าอิสระนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ สาขาบางนา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- คณะกรรมการจัดทำรายงานสุขภาพคนไทย. (2566). **เปิด 4 ปัญหาใหญ่ “ยาเสพติดในชุมชน** [Online]. เข้าถึงได้จาก https://www.thaihealthreport.com/th/articles_detail.php?id=182 [2568, มิถุนายน 12]
- ปัญจวรา บุญสร้างสม. (2564). **4 ต้อง ป้องกันเยาวชน พันภัยยาเสพติด** [Online]. เข้าถึงได้จาก www.thaihealth.or.th [2568, กรกฎาคม 24]
- ยุทธชัย ดั่งสวัสดิ์. (2566). ปัญหาการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนกับมาตรการลงโทษ. **วารสารวิชาการนิติศาสตร์**. 11(1), 126
- ศิริวรรณ กมลสุขสถิต. (2563). แนวทางในการป้องกันและแก้ไขการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยอาศัยปัจจัยที่เป็นตัวทำนายทางด้านอาชญาวิทยา. **วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์**, 7(1), 3

¹² กรมประชาสัมพันธ์. (2568). **เด็กในเงามืด : ผลกระทบของอิทธิพลยาเสพติดต่อเยาวชนในพื้นที่เสี่ยง** [Online]. เข้าถึงได้จาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/31/iid/379798> [2568, มิถุนายน 12]

สถาบันวิจัยและพัฒนา กรมพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2567). รายงานสถิติการกระทำผิดซ้ำ
ของเด็กและเยาวชน ประจำปีงบประมาณ 2567 [Online]. เข้าถึงได้จาก

<https://gdcatalog.go.th/dataset/gdpublish-cmtr-11-1> [2568, กันยายน 20]

สุวรรณา คุณดิลกณัฐฐา และคณะ. (2565). ขั้นตอนการปฏิบัติงานในการดำเนินการกับเด็กและ
เยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน. วารสารวิชาการอาชีวศึกษา
และนิติวิทยาศาสตร์, 8(2), 82

อมร หวังอัครางกูร. (2563). รูปแบบการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดี
ยาเสพติดศึกษาตามกลไกพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและเด็กและ
เยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
กระบวนการยุติธรรม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Oranga Tamariki Act 1989 Children's and Young People's Well-being Act 1989 Public
Act 1989 No 24 Date of assent 27 May 1989 Commencement see section 1(2)

